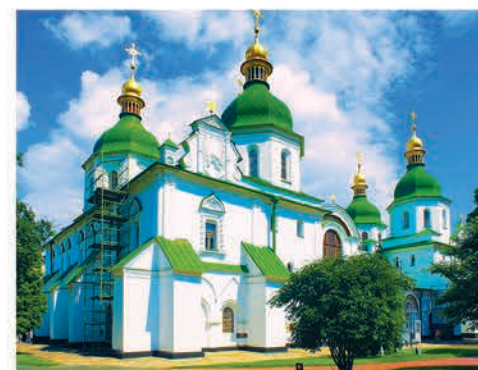

УКРАЇНА UKRAINE

УКРАЇНА • UKRAINE

bookclub.ua

ISBN 978-617-12-8905-5

9 786171 289055

КСД

Андрій Івченко

УКРАЇНА

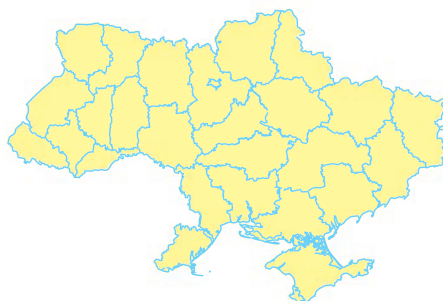
UKRAINE

ХАРКІВ 2021 КСД

ЗМІСТ

CONTENTS

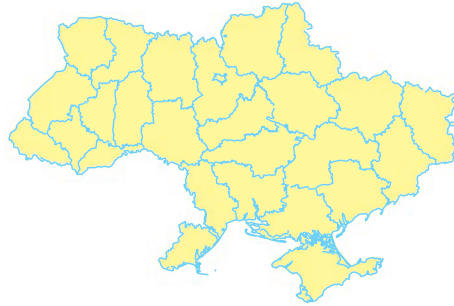
Вступ	7
Preface	
Київ	13
Kyiv	
Вінницька область	23
Vinnitsia Oblast	
Волинська область	31
Volyn Oblast	
Дніпропетровська область	39
Dnipropetrovsk Oblast	
Донецька область	47
Donetsk Oblast	
Житомирська область	55
Zhytomyr Oblast	
Закарпатська область	63
Zakarpattia Oblast	
Запорізька область	71
Zaporizhzhia Oblast	
Івано-Франківська область	79
Ivano-Frankivsk Oblast	
Київська область	87
Kyiv Oblast	

Кіровоградська область	95
Kirovohrad Oblast	
Луганська область	103
Luhansk Oblast	
Львівська область	111
Lviv Oblast	
Миколаївська область	119
Mykolayiv Oblast	
Одеська область	127
Odesa Oblast	
Полтавська область	135
Poltava Oblast	
Рівненська область	143
Rivne Oblast	
Сумська область	151
Sumy Oblast	
Тернопільська область	159
Ternopil Oblast	
Харківська область	167
Kharkiv Oblast	
Херсонська область	177
Kherson Oblast	
Хмельницька область	185
Khmelnysky Oblast	
Черкаська область	193
Cherkasy Oblast	
Чернівецька область	201
Chernivtsi Oblast	
Чернігівська область	209
Chernihiv Oblast	
Автономна Республіка Крим	217
Autonomous Republic of Crimea	

ВСТУП

PREFACE

Незалежна суверенна держава Україна утворилася 24 серпня 1991 року в межах Української РСР, що входила до СРСР, який припинив своє існування. Україна — друга за площею (603 628 км²) країна Європи. На заході межує з Польщею, Словаччиною, Угорщиною, на південному заході — з Румунією і Молдовою, на півночі — з Білоруссю, а на північному сході та сході — з Російською Федерацією.

Українські простори — це неосяжна далина Східноєвропейської рівнини з мереживом річкових долин, яку на заході й півдні м'яко окреслюють ланцюги невисоких привабливих Українських Карпат і Кримських гір, що становлять лише 5 % площі країни.

Вельми комфортний для існування клімат України помірно континентальний. Він поступово змінюється із заходу на схід і лише на вузькій смузі південного берега Криму має ознаки субтропічного.

В Україні чотири тисячі річок завдовжки понад 10 км, а півтораста з них сягають за 100 км. Значна більшість несе свої води на південь, до Чорного та Азовського морів, і лише десята частина — у Балтійське море. Найбільша головна водна артерія країни — ріка Дніпро — поділяє її терени на Правобережну і Лівобережну Україну.

Складники родючих українських ланів — чорноземи, сірі лісові, дерново-підзолисті, каштанові та лучно-болотні ґрунти. Змінена природна рослинність вкриває третину площі України, а ліси займають сьому її частину. Багаті надра до часу притримують ледь не всі відомі у світі хімічні елементи та різноманітні корисні копалини.

За кількістю населення (44 264 тис. людей, 2020 р.) Україна посідає сьоме місце в Європі, поступаючись лише найбільшим і найвпливовішим європейським державам світу. За останнім переписом населення (2001), державну українську мову дві третини громадян визнали за рідну, хоча значна частина жителів у повсякденні спілкується російською.

Ukraine, as an independent sovereign state, was proclaimed on August 24th, 1991, within the boundaries of the former Ukrainian SSR, which ceased to exist with the break-up of the Soviet Union. Ukraine has common borders with Poland, Slovakia, Hungary, Romania, Moldova, Belarus and the Russian Federation.

Most of Ukraine's territory lies on the Eastern-European Plain in a lace-work of river valleys. In the west and south the plains are gracefully outlined by the Ukrainian Carpathians and the Crimean Mountain Ridge, which make up to 5 per cent of the country's territory.

Among European countries Ukraine is singled out by as many as 400 rivers, most of which flow into the Black Sea and the Sea of Azov. The main and the largest waterway of the country is the Dnipro River, which divides the country into the Right-bank and the Left-bank Ukraine.

A lucky combination of soils, including chernozem, damp forest, turf-podzolic, and meadow-marsh, accounts for the fertility of Ukraine's arable lands, as well as the diversity of natural vegetation.

The earliest settlements in Ukraine's territory date back to the Lower Paleolithic Era (ca 500,000—300,000 years ago), to which there is ample archaeological evidence in Zakarpattia, Naddnistranschyna and the Crimea. The remains of the Upper Paleolithic settlements (35,000—10,000 years ago) can be found throughout the country. The Neolithic Age saw the arrival the Cucuteni-Trypillian Culture, which thrived in the Pre-Dnipro area in 5000—3000 BC.

Київ. Інтер'єр Софійського собору: головна баня з мозаїкою «Христос Пантократор» і вівтарне склепіння з мозаїкою «Оранта»

Kyiv. St. Sophia Cathedral Interior: Main Dome with Christ Pantocrator Mosaics and Altar Vaults with 'Oranta' (the Virgin Orans) Mosaics

Харків. Панорама площі Свободи
Kharkiv. Maidan Svobody. Panoramic View

A breakthrough in the development of the region should be attributed to the early Greek colonies in the Prychornomor'ya and Crimea in the 5th — 7th c.c. BC. The early 1st millennium AD saw the arrival of the Slavs, who by the 7th c. AD had formed such tribal units as the Polianians, Derevlianians, Syveryns, Volynians, and others. Towards the end of the 9th c. AD these principalities were united under Kyivan Rus, a mighty European power of the time, which stretched from the Baltic to the Black seas. Its capital, Kyiv,

Перші людські поселення на теренах України з'явилися в ранньому палеоліті (500—300 тис. років тому) на Закарпатті, Наддніпрянщині та в Криму, а численні пізньопалеолітичні (35—10 тис. років тому) стоянки відомі майже всюди.

У неоліті в Середній Наддніпрянщині зародилася трипільська культура (5—3 тис. років до н. е.). Завдяки землеробській і скотарській спрямованості діяльності трипільців деякі науковці вважають їх за прабатьків українського народу.

Революційним проривом у розвитку українських земель, притаманним відсталім регіонам, стала колонізація. Заснування в VII—V ст. до н. е. у Північному Причорномор'ї та Криму давньогрецьких міст-держав значно розширило межі античного світу. Греки принесли культуру державного устрою, містобудування і спільного життя, не перевершену за тисячу наступних років.

У середині I тисячоріччя на землях нинішньої України з'являються слов'яни, які в VII ст. утворили князівства полян, древлян, сіверян, волинян, тиверців тощо. Наприкінці IX ст. племена об'єднала могутня держава Європи — Русь, що простягалася між Балтійським і Чорним морями. Її столиця Київ, «мати міст руських», став (988) місцем запровадження нової державної релігії — православного християнства.

Згодом Русь розкололася на удільні князівства і була знищена руйнівною навалюю Золотої Орди (1239—1241). Найпотужніше Галицько-Волинське князівство проіснувало до середини XIV ст., коли Правобережжя і частину Лівобережжя між собою поділили Польща і Велике князівство Литовське. Після Люблінської унії (1569) вони об'єдналися в Річ Посполиту, що тривалий час контролювала правобережні українські землі. З середини XVI ст. корінному населенню майбутньої

Львів. Скульптури роботи Йогана-Георга Пінзеля на соборі Св. Юра
Lviv. Sculptures by Johann Georg Pinsel on St. Yura (St. George) Cathedral

Україні випало опинитися між трьома наймогутнішими силами. У релігійному плані вони уособлювали непримиренні гілки християнства (католицизм на заході та православ'я на сході) і мусульманство (на півдні). За державним устроєм католицизм персоніфікувала Річ Посполита (її після зникнення замінила імперія Габсбургів, а пізніше — Польща), православ'я — Московська держава (згодом Російська імперія, Радянський Союз, а нині — Російська Федерація), а мусульманство — Османська імперія (у сьогоденні — Туреччина).

Територія з промовистою назвою — Україна, за однією з версій, займала невелику площу за порогами Дніпра. Тут із місцевих жителів і збіглого люду зародилося козацтво, яке згодом стало паростком нової нації та держави.

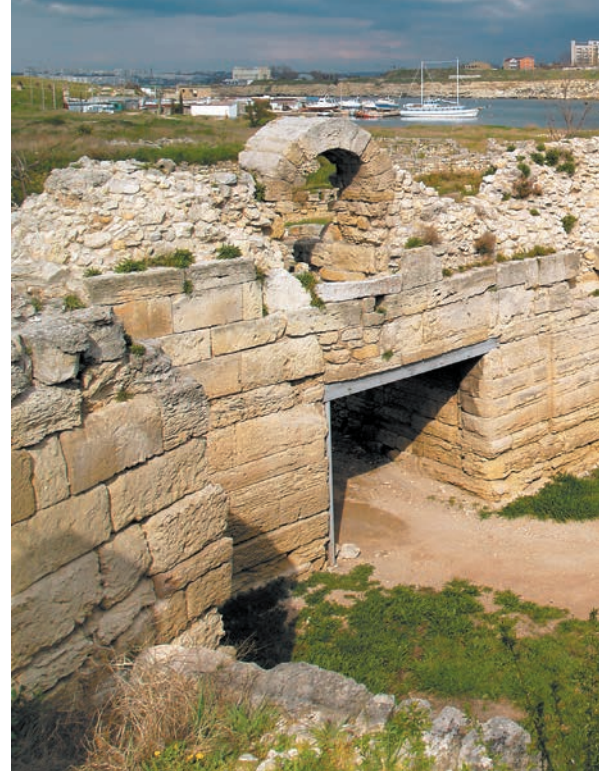
Запорозькі козаки зазвичай очолювали численні селянські повстання на теренах Речі Посполитої, а виступ полковника Б. Хмельницького

often referred to as the 'the Mother of all Russian towns', became the first Eastern-European city to adopt Orthodox Christianity as the state religion in 988.

Eventually, Kyivan Rus split up into several principalities, which were later absorbed by the Golden Horde in the 1239—41. The most powerful of them, Halych-Volyn, did not cease to exist until the 14th c., when it was partitioned between Poland and the Grand Duchy of Lithuania. The 1569 Lublin Unia brought these lands back together under the mighty Rzeczpospolita. From the 16th c. and for many decades ahead the native Ukrainians found themselves divided by the three great powers of the time. By religion, these three belonged to either irreconcilable branches of the

*Київ. Фреска «Скоморохи».
Фрагмент розпису південної вежі
Софійського собору*
Kyiv. Skomorokhs (Medieval Wandering
Jokers) Fresco. St. Sophia Cathedral
Southern Tower Wall-painting Fragment

Київ. Софійський собор із дзвіницею
Kyiv. St. Sophia Cathedral with a Belfry

Christianity (Orthodox Muscovy in the east and Catholic Poland in the west), or the Islam with the Ottomans in the south.

The lands squeezed in between two great powers at a time, commonly referred to as Ukraine (borderland), were sometimes reduced to a narrow strip beyond the Dnipro Porohy (rapids). It was here that free Cossacks gave birth to what became known as the Cossatstvo

в 1648—1654 рр. переріс у Визвольну війну, що завершилася вимушеним союзом козацтва з Московською державою. Українські козаки билися у війнах Росії зі шведами, поляками, турками та кримськими татарами (інколи з обох боків). Відносна незалежність Запорозької Січі зберігалася, доки (1775) не стала на заваді розвитковій імперії.

Під час громадянської війни (1917—1921) на українських теренах створювалися Українська Народна Республіка, Західноукраїнська

Харків. Пам'ятник Т. Г. Шевченку
Kharkiv. Taras Shevchenko Monument

Львів. Фонтан «Діана»
Lviv. Diana Fountain

Херсонес. Міська брама античних часів
Khersones (Chersonesus). Ancient City Gate

Львів. Собор Св. Юра
Lviv. St. Yura (St. George) Cathedral

Народна Республіка, Українська Держава, але найдовше проіснувала Українська Радянська Соціалістична Республіка (до 1937 — Українська Соціалістична Радянська Республіка), що стала (1922) складовою частиною СРСР.

Нинішній адміністративно-територіальний поділ України склався в 1930—1950-х роках, коли після приєднання західноукраїнських земель (1939—1945), півдня Бессарабії (1945) і передання півострова Крим зі складу РРФСР Українській РСР (1954) вона сформувалася в нинішніх межах.

Архітектурна спадщина України мозаїчна і фрагментарна. Найбільше справі облагороджування просторів країни рукотворними пам'ятками прислужилася церква. Вцілілі зразки, поруч з якими постають, милуючи око, достойні нові або відтворені храми, прикрашають українські ландшафти всюди.

Свого часу прагнення вижити на цій землі змушувало людей будувати різноманітні фортифікаційні споруди — фортеці та замки, міські оборонні мури й вежі, оборонні монастирі — і перетворювати на донжони окремі храми різних конфесій. Практично всі вони втратили захисне значення після переділу державних кордонів наприкінці XVIII ст. Деякі із замків перетворили на стильні резиденції, а більшу частину фортифікаційних споруд зруйнували час і люди.

Монументальне мистецтво на українських землях свого часу знало нищівної класової корекції й дотепер представлене переважно творами радянських часів, які рік у рік дедалі частіше розбавляються пам'ятками нової України.

Природну скарбницю України наповнюють різноманітні біосферні та природні заповідники, національні природні парки, заказники, пам'ятки природи, ботанічні сади, дендрологічні та зоологічні парки, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва, кількість яких щороку зростає.

(Cossackdom or Brotherhood of Cossacks), commonly regarded as 'the cradle' of the Ukrainian nation.

The Cossacks raised countless uprisings against Rzeczpospolita, one of which, led by Hetman Bohdan Khmelnytsky, grew into the Liberation War of 1648—54. The war ended in the questionable Treaty of Pereyaslav with Muscovy. The freedom-loving Zaporozka Sich retained its independence until 1775, when it was disbanded by the Russian Crown.

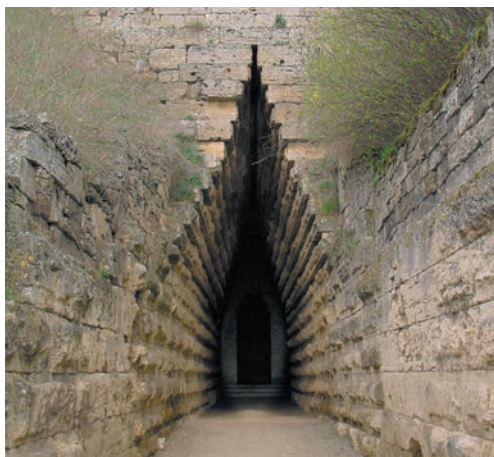
During the 1917—21 Civil War Ukraine witnessed an array of short-lived independent states: the Ukrainian People's Republic, the People's Republic of West Ukraine, the Derzhava (State) of Ukraine, and others. The longest-living of all happened to be the Ukrainian SSR (1922—91).

Today's administrative and territorial division of Ukraine was completed by the 1950s, after the Western Ukraine entered the Ukrainian SSR in 1939—45, with the Southern Bessarabiya following suit in 1945. The Crimean Peninsula was transferred to the Ukraine in 1954.

The major role in cultural development in Ukraine has always been played by the church. Old churches, cathedrals and temples, along with those newly built or restored, continue to delight the eye with their undying beauty.

The natural assets of Ukraine are varied and meet with an ever-growing conservation awareness, which results in opening new nature reserves, wild life sanctuaries, national parks, botanical gardens, and landscape parks.

Керч. Царський курган
Kerch. Tsarsky Burial Mound

Керч. Руїни Пантікапея на горі Мітїридат
Kerch. Panticapaeum Ruins on Mt Mityrdat

1743 Great Khan Mosque. The palace is surrounded by towering limestone cliffs of a whimsical shape.

The dead city of Chufut-Kale (the Jews' Castle), founded in the 6th — 12th c.c., stands in the inside circle of the Crimean Mountains. It is one of the best-preserved medieval Crimean sites with the Karaite Kinassa and the Mausoleum of Dzhanike-Khanym, which was built in 1437. The traditional road to Chufut-Kale goes past the 8th-c. Assumption Cave Monastery, with a wide stairway with a bell tower leading towards the Assumption Church, carved in the face of the limestone mountain in the 13th — 15th c.c.

The most noteworthy building of Sudak is the Genoese (or Sudak) Fortress, built in the 14th — 15th c.c. by the Lingurean Sea colonists. The impressive two-storey fortress, which occupies over 300,000 sq. m, stands on the top of a 150-m high cone-shaped cliff. The Sudak Fortress, filled with numerous medieval architectural artifacts, has been part of the National Sofiyivsky Museum since 1958.

The main attraction of Alupka is the Vorontsov Palace, one of the largest palaces in the southern Crimea, built in 1837 by the order of the Governor-General Earl M. Vorontsov. The façade of the palace is adorned with a magnificent portal with the Arabic saying 'There is no God but Allah', and marble lion statues guarding the wide stairway.

конусоподібній кам'яній скелі вони в 1371—1469 рр. створили грандіозну двоярусну фортецю площею 30 га. Комплекс споруд Судацької фортеці з трьома десятками пам'яток з 1958 р. був філією Державного архітектурно-історичного заповідника «Софійський музей».

Головна атракція міста Алупки — Воронцовський палац, один з найстаріших і найвідвідуваніших на Південному узбережжі Криму. Його зведено 1837 р. на замовлення генерал-губернатора графа М. Воронцова. Композиційний центр зверненого до моря фасаду створює величний портал з багатозначним висловом арабською в'яззю — «Немає переможця, крім Аллаха», із широкими сходами, прикрашеними мармуровими левами (1848).

Селище Лівадія лежить на березі Чорного моря поруч з Ялтою. 1860 р. цей маєток придбала царська родина, для літньої резиденції якої збудовано Великий (Білий) палац (1911). Після встановлення радянської влади в Лівадійському палаці функціонував перший у СРСР селянський курорт. На початку 1945 р. тут відбулася знаменита

Керч. Церква Івана Предтечі
Kerch. John the Baptist Church

*Алупка. Воронцовський палац
Alupka. Vorontsov Palace*

Ялтинська конференція керівників трьох держав антигітлерівської коаліції — Й. Сталіна (СРСР), Ф. Рузвельта (США) і В. Черчилля (Велика Британія), на якій вирішувався повоєнний устрій світу.

Найвідомішою спорудою селища Гаспри став стилізований під середньовічний замок палац «Ластівчине гніздо» (1912) — архітектурна візитна картка Криму. Компактний і лаконічний палац із високою триярусною вежею і неперевершеним оглядовим майданчиком влаштувався на одній із трьох скель, що виточив безжалісний прибій на мисі Ай-Тодор.

Усі численні яскраві куточки Криму перетворюють цей край на неповторний, чудовий курорт міжнародного значення.

The small town of Levadia on the Black Sea shore is known for its 1911 Grand Palace, built for the Tsar family as their summer residence. In 1945 the Yalta Conference which hosted J. Stalin, W. Churchill, and T. Roosevelt, the heads of the three largest states among the WW II Allies, took place here.

The Crimea's most famous site, Swallow's Nest, is located near Gaspra. The elegant palace with its three-tiered tower and incredible views of the Black Sea is perched on one of the three cliffs that make up the cape Ai-Todor.

*Лівадія.
Білий (Великий) палац
Levadia. White (Grand) Palace*

Жодну з частин цього видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Андрій Сергійович Івченко,
старший науковий співробітник Інституту географії НАН України, кандидат географічних наук,
автор понад п'ятисот друкованих праць

Переклад англійською мовою *Ігоря Ільїна* та *Олександра Кальниченка*
за участю *Діани Васеленко*

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля» висловлює подяку за допомогу у створенні книжки:

Журавльову Денису Володимировичу,
доценту кафедри історії України історичного факультету ХНУ ім. В. Н. Каразіна,
Култаєвій Олені Владиславівні,
учителю-методисту, учителю вищої категорії, викладачу Народної української академії (НУА),
ТОВ «Видавництво «МАПА»»

Дизайнер обкладинки *Анастасія Попова*

Популярне видання

ІВЧЕНКО Андрій Сергійович
Україна / Ukraine

Головний редактор *С. І. Мозгова*
Відповідальний за випуск *К. В. Озерова*
Редактор *О. В. Козаченко*
Художній редактор *А. О. Попова*
Технічний редактор *В. Г. Євлахов*
Коректори *О. В. Ушкалова, О. С. Марченко*

Підписано до друку 17.05.2021. Формат 84x108/16.
Друк офсетний. Гарнітура «Mysl». Ум. друк. арк. 36,12.
Наклад 2000 пр. Зам. № .

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
Св. № ДК65 від 26.05.2000
61001, м. Харків, вул. Б. Хмельницького, буд. 24
E-mail: corp@bookclub.ua

Віддруковано у АТ «Харківська книжкова фабрика «Глобус»»
61052, м. Харків, вул. Різдва, 11.
Свідоцтво ДК № 3985 від 22.02.2011 р.
www.globus-book.com